

Trossamfund m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 18 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2005 som gäller begravningsverksamheten, statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund och staten och trossamfunden.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motioner. Till betänkandet har fogats fyra reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 3	4
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Begravningsverksamheten	6
Viss lagstiftning rörande trossamfund	8
Motionsförslag behandlade i förenklad ordning	10
Reservationer	11
1. Viss lagstiftning rörande trossamfund, punkt 2 (v, mp)	11
2. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (fp)	11
3. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (v)	12
4. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (mp)	12
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Begravningsverksamheten

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:K283, 2005/06:K395 och 2005/06:K447.

2. Viss lagstiftning rörande trossamfund

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:K310 och 2005/06:K348.

Reservation 1 (v, mp)

3. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Reservation 2 (fp)

Reservation 3 (v)

Reservation 4 (mp)

Stockholm den 21 februari 2006

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Lennmarker

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Lennmarker (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Inger Jarl Beck (s), Mats Einarsson (v), Anders Bengtsson (s), Henrik S Järrel (m), Helene Petersson (s), Helena Bargholtz (fp), Kerstin Lundgren (c), Billy Gustafsson (s), Nils Fredrik Aurelius (m), Gustav Fridolin (mp), Lise-lott Hagberg (fp), Helena Höij (kd) och Yoomi Renström (s).

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 3

Motion	Motionärer	Yrkanden
3. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning		
2005/06:K209	Ulf Sjösten och Kent Olsson (båda m)	
2005/06:K229	Marietta de Pourbaix-Lundin (m)	
2005/06:K235	Torsten Lindström (kd)	
2005/06:K311	Peter Danielsson (m)	
2005/06:K349	Mats Einarsson m.fl. (v)	1
2005/06:K410	Birgitta Ohlsson (fp)	1 och 2
2005/06:K424	Hillevi Larsson m.fl. (s)	
2005/06:K426	Owe Hellberg (v)	1–3
2005/06:K444	Tasso Stafilidis m.fl. (v)	1 och 2

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlas 18 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2005 som gäller begravningsverksamheten, statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund och staten och trossamfunden. Härav avstyrker utskottet i förenklad form 13 motionsyrkanden som rör förslag som utskottet har tagit ställning till och avstyrkt i tidigare motionsbetänkanden under mandatperioden.

Utskottets överväganden

Begravningsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår en motion rörande intäkter från metaller i kroppen med hänvisning till vikten av att begravningar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår motioner om muslimska begravningsplatser och en plats där hindubekännande kan förrätta sin askspridningsritual. Därvid hänvisar utskottet till att svensk lagstiftning gör det möjligt att genomföra begravningar under värdiga former som också uppfyller olika religioners och personers önskemål i dessa hänseenden.

Motioner

I motion 2005/06:K283 av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (båda m) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om intäkter från metaller i kroppen. Motionärerna anför att begravningslagen (1990:1144) i dag inte ger utrymme för att enskilda personer kan bestämma att i kroppen inopererade metaller efter döden skall gå till återvinning, i stället för som nu grävas ned på någon annan plats på en kyrkogård än där stoftet grävs ned.

I motion 2005/06:K395 av Johan Andersson (s) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om muslimska begravningsplatser i Sverige. Det är enligt motionen av stor vikt att regeringen ser över möjligheten att inrätta en muslimsk begravningsplats i fler kommuner.

I motion 2005/06:K447 av Leif Björnlod (mp) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anvisa en plats där hindubekännande kan förrätta sin askspridningsritual. Motionären konstaterar att det för närvarande inte finns någon sådan plats. Med tanke på den växande gruppen indier och andra hindubekännande bör en eller flera sådana komma till stånd snarast.

Gällande ordning

En människas kropp anses inte vara föremål för äganderätt och kroppen efter den som avlidit ingår följaktligen inte i kvarlåtenskapen. Härav torde följande att rätten till t.ex. tandguld inte övergår till den avlidnes dödsbo, se proposition 1990/91:10 s. 53.

Sådana delar av stoftet som inte har förbränts vid kremeringen skall enligt 5 kap. 6 § begravningslagen tillföras askurnan. Om det inte kan ske, skall innehavaren av krematoriet låta förstöra delarna eller gravsätta dem inom en allmän begravningsplats. I förarbetena (a. prop. s. 52–54) har anförts att det är mest förenligt med pieteten och respekten för den avlidne att även sådana delar som inte förbränns vid kremeringen tillförs askurnan eller, om detta inte går på grund av delarnas omfång, på något annat betryggande sätt gravsätts inom begravningsplatsen eller förstörs. Därmed löser man också problemet hur krematoriemyndigheten skall förfara med alla metaller som tas om hand. Det föredragande statsrådet anförde även i sammanhanget att något praktiskt hinder mot att metallrester tillförs askurnan inte torde föreligga. I de flesta av landets minneslundar strös askan inte ut utan grävs ned i jorden.

Stoft eller aska får enligt huvudregeln i 5 § samma kapitel bara gravsättas på allmän eller enskild begravningsplats. Regeringen har dock bemyndigats att meddela föreskrifter om att man får förfara med aska på annat sätt. Reglerna finns i 30 § begravningsförordningen (1990:1147). Det krävs att den plats där askan skall strös ut är lämplig för ändamålet och att det är uppenbart att man kommer att hantera askan på ett pietetsfullt sätt. Besluten fattas av länsstyrelsen. Man kan inte få förhandstillstånd till utströende av aska (jfr a. prop. s. 49 f.). Med stöd av bemyndigandet i lagen har regeringen också meddelat bestämmelser om delning av aska, se 31 § begravningsförordningen.

Allmänna begravningsplatser är sådana begravningsplatser som är anordnade av församlingar, av kommuner eller annars av det allmänna (1 kap. 1 §). Församlingen är huvudman för de allmänna begravningsplatserna. Regeringen kan besluta att huvudmannaskapet i stället skall ligga på en kommun. Huvudmannen skall, inom det egna förvaltningsområdet eller inom ett närbeläget förvaltningsområde, tillhandahålla särskilda gravplatser för dem som inte tillhör något kristet trossamfund. Församling som är huvudman bör samråda med och informera företrädare för dem inom förvaltningsområdet som inte tillhör något kristet trossamfund i frågor som rör förvaltningen av de särskilda gravplatserna. Vid anläggning, utvidgning eller väsentlig ändring av en allmän begravningsplats skall församlingen samråda med företrädare för andra trossamfund och övriga berörda parter (2 kap. 2 §).

Bara trossamfund och stiftelser kan få tillstånd att anordna och hålla *enskilda begravningsplatser*. Tillstånd kan alltså inte ges enskilda personer. Viss vägledning i fråga om begreppet trossamfund ges i förordningen (1999:974) om statsbidrag till trossamfund. Där avses med trossamfund en sammanslutning för religiös verksamhet, i vilken det ingår att anordna gudstjänster, eller en grupp av samverkande församlingar eller trossamfund. I uttrycket anordna och hålla ingår även att utvidga en befintlig begravningsplats (se a. prop. s. 82). Frågor om tillstånd prövas av länsstyrelsen i det län där begravningsplatsen är eller avses bli anordnad. Sökanden måste

visa upp något godtagbart syfte med önskemålet att anordna en enskild begravningsplats. Ett sådant skäl kan vara att trossamfundet önskar anordna en begravningsplats som är utformad helt i enlighet med samfundets önskemål och behov.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att begravingar kan ske under former som uppfattas som värdiga. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion 2005/06:K283. Det är vidare utskottets uppfattning att svensk lagstiftning möjliggör att begravingar kan genomföras på sätt som uppfyller olika religioners och personers önskemål i dessa hänseenden. Utskottet avstyrker motion 2005/06:K395 och motion 2005/06:K447.

Viss lagstiftning rörande trossamfund

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner om att upphäva eller förändra viss lagstiftning rörande trossamfund, eftersom den aktuella lagstiftningen är tillkommen som led i reformen med ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Motioner

I motion 2005/06:K348 av Mats Einarsson m.fl. (v) föreslås att riksdagen beslutar att upphäva 8 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

I motion 2005/06:K310 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag till sådan ändring i berörd lagstiftning att det blir möjligt att fritt välja församlingstillhörighet. Motionärerna anser att det borde vara möjligt att välja vilken församling inom Svenska kyrkan som man vill vara medlem i. I motionen anförs att detta i dag normalt inte är möjligt på grund av bestämmelser i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan.

Gällande ordning

Föreskrifter om trossamfund meddelas enligt 8 kap. 6 § första stycket regeringsformen i lag. I lag skall också meddelas föreskrifter om grunder för Svenska kyrkan som trossamfund. Sådana lagar stiftas, ändras och upphävs genom två likalydande beslut med mellanliggande val eller med tre fjärdedelars majoritet, dvs. enligt samma beslutsordning som för huvudbestämmelserna i riksdagsordningen. Detta följer av andra stycket i den aktuella grundlagsbestämmelsen. I motiven (prop. 1997/98:49 s. 14) har gjorts bedömningen att denna ordning i sig rymmer en garanti för att de

grundläggande bestämmelserna om Svenska kyrkan inte skall utsättas för återkommande ändringar. Vidare har anförts att Svenska kyrkan även efter relationsändringen skall ha ett starkt konstitutionellt skydd som bör vara utformat på i princip motsvarande sätt som det tidigare konstitutionella skyddet för Svenska kyrkan. I förarbetena har regeringen också uttalat att det framstår som lämpligt att den garanti som ett sådant särskilt skydd innebär görs tillämplig även på andra trossamfund än Svenska kyrkan. Detta innebär att alla trossamfund behandlas likvärdigt i fråga om skyddet för verksamhetens rättsliga villkor.

I 4 § första stycket lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan ges bestämmelser om församlingens organisatoriska uppbyggnad. Församlingen är enligt första stycket lokal enhet inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Att församlingen omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område innebär att den s.k. territorialprincipen tillämpas. Begreppet ”bosatt” är något vidare än begreppet ”folkbokförd”. Den närmare innebörden regleras inomkyrkligt (prop. 1997/98:116 s. 51).

Det har sedan länge – med stöd av särskild lagstiftning – funnits icke-territoriella församlingar inom Svenska kyrkan. Av 4 § tredje stycket lagen om Svenska kyrkan följer att det numera är Svenska kyrkan själv som avgör om det skall finnas icke-territoriella församlingar vid sidan om de territoriella församlingarna. Bestämmelsens utformning hindrar enligt förarbetena inte att icke-territoriella församlingar kan betecknas annorlunda i det inomkyrkliga regelverket (se a. prop. s. 53).

Utskottets ställningstagande

Nu gällande bestämmelser i 8 kap. 6 § regeringsformen och lagen om Svenska kyrkan har, efter ett omfattande utrednings- och förhandlingsarbete, tillkommit som led i reformen med ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan. Utskottet, som noterar att det numera är Svenska kyrkan själv som avgör om det skall finnas icke-territoriella församlingar vid sidan om de territoriella församlingarna, finner inte skäl att förorda en förändring eller omprövning av tidigare beslut rörande dessa relationer. Motiven avstyrks.

Motionsförslag behandlade i förenklad ordning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motioner som rör tidigare behandlade motionsförslag beträffande begravningsverksamheten, statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund och staten och trossamfunden.

Jämför reservationerna 2 (fp), 3 (v) och 4 (mp).

I betänkandet tas upp motionsförslag som rör yrkanden beträffande begravningsverksamheten, statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund och staten och trossamfunden som utskottet tidigare under mandatperioden har behandlat och avstyrkt i betänkandena 2002/03:KU20, 2003/04:KU6 och 2004/05:KU32. Utskottet vidhåller denna bedömning och finner inte skäl att nu ta upp dessa frågor till närmare behandling.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Viss lagstiftning rörande trossamfund, punkt 2 (v, mp)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar som vilande följande nedan framlagda förslag till lag om ändring i regeringsformen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:K348 och avslår motion 2005/06:K310.

Förslag till lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 6 § andra stycket regeringsformen skall upphöra att gälla vid utgången av år 2006.

Ställningstagande

I andra motioner föreslås att den statliga uppbördshjälpen till trossamfund skall upphöra, liksom den lag som reglerar Svenska kyrkans teologi och organisation. Som förberedelse för ett sådant beslut bör regeringsformens särbestämmelser om lagstiftning om trossamfund och den omotiverade inskränkning av majoritetsprincipen som ligger däri upphävas. Dessa lagar hör inte till den kategori bestämmelser som motiverar särskilda regler som försvårar eller fördröjer deras ändring eller upphävande.

2. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (fp)

av Helena Bargholtz (fp) och Liselott Hagberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om motionsförslag behandlade i förenklad ordning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:K349 yrkande 1, 2005/06:K410 yrkande 1 och 2005/06:K444 yrkande 1, bifaller delvis motionerna 2005/06:

K229, 2005/06:K235 och 2005/06:K426 yrkandena 1 och 2 samt avslår de övriga motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Ställningstagande

Utskottet har inom ramen för förenklad motionshantering avstått från att närmare behandla de motioner som finns upptagna i förslagspunkt 3. I fråga om de motionsförslag som vi ansett att utskottet borde ha tillstyrkt hänvisar vi till tidigare ställningstaganden beträffande motsvarande frågor som kommer till uttryck i reservationer i betänkande 2003/04:KU6.

3. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (v) av Mats Einarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om motionsförslag behandlade i förenklad ordning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:K209, 2005/06:K229, 2005/06:K235, 2005/06:K311, 2005/06:K349 yrkande 1, 2005/06:K410 yrkande 1, 2005/06:K424, 2005/06:K426 yrkandena 1–3 och 2005/06:K444 yrkandena 1 och 2 samt avslår det ytterligare motionsyrkande som finns upptaget under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Ställningstagande

Utskottet har inom ramen för förenklad motionshantering avstått från att närmare behandla de motioner som finns upptagna i förslagspunkt 3. I fråga om de motionsförslag som jag ansett att utskottet borde ha tillstyrkt hänvisar jag till tidigare ställningstaganden beträffande motsvarande frågor som kommer till uttryck i reservationer i betänkandena 2002/03:KU20, 2003/04:KU6 och 2004/05:KU32.

4. Motionsförslag behandlade i förenklad ordning, punkt 3 (mp) av Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om motionsförslag behandlade i förenklad ordning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:K209, 2005/06:K229, 2005/06:K235, 2005/06:K311, 2005/06:K349 yrkande 1, 2005/06:K410 yrkande 1, 2005/06:K426 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:K444 yrkandena 1 och 2 samt avslår de övriga motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Ställningstagande

Utskottet har inom ramen för förenklad motionshantering avstått från att närmare behandla de motioner som finns upptagna i förslagspunkt 3. I fråga om de motionsförslag som jag ansett att utskottet borde ha tillstyrkt hänvisar jag till tidigare ställningstaganden beträffande motsvarande frågor som kommer till uttryck i reservationer i betänkandena 2002/03:KU20 och 2003/04:KU6.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:K209 av Ulf Sjösten och Kent Olsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av att se över förutsättningarna för uttagande av begravningsavgift.

2005/06:K229 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av att genomföra skiljandet av kyrka och stat genom att förändra huvudmannaskapet för begravningsverksamheten.

2005/06:K235 av Torsten Lindström (kd):

Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ändring i lagstiftningen så att begravningsväsendet övergår i annat huvudmannaskap än det nuvarande.

2005/06:K283 av Jan-Evert Rådström och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om intäkter från metaller i kroppen.

2005/06:K310 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förslag till sådan ändring i berörd lagstiftning att det blir möjligt att fritt välja församlingstillhörighet.

2005/06:K311 av Peter Danielsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att statens medverkan med uppbörd av medlemsavgifter till Svenska kyrkan och andra trossamfund bör upphöra.

2005/06:K348 av Mats Einarsson m.fl. (v):

Riksdagen beslutar att upphäva 8 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

2005/06:K349 av Mats Einarsson m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av berörda lagar i syfte att åstadkomma ett slutligt skiljande av Svenska kyrkan från staten i enlighet med vad i motionen anförs.

2005/06:K395 av Johan Andersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om muslimska begravningsplatser i Sverige.

2005/06:K410 av Birgitta Ohlsson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund skall behandlas lika av staten när det gäller juridisk ställning och rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sekulära livssynsorganisationer och religiösa trossamfund skall behandlas lika av staten när det gäller möjligheterna att erhålla ekonomiskt stöd eller hjälp med uppbörden av medlemsavgifter.

2005/06:K424 av Hillevi Larsson m.fl. (s):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i begravningslagstiftningen så att delning av aska blir möjlig.

2005/06:K426 av Owe Hellberg (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kyrkogårdsförvaltningen skall tillhandahålla en obligatorisk kommunal begravning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i samband med en kommunalisering se över vad som skall ingå i begravningsavgiften.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av 31 § begravningsförordningen så att den enskildes önskan om hur askan skall hanteras vid gravsättning stärks.

2005/06:K444 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det akuta behovet av att förbättra rättsskyddet för den enskilde mot registrerade trossamfund som får hjälp av staten bl.a. med att ta in avgifterna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det långsiktiga behovet av att utvärdera avgiftslagen och att i framtiden jämställa religiösa föreningar med andra privata föreningar också vad gäller sättet att finansiera verksamheten.

2005/06:K447 av Leif Björnlod (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att anvisa en plats där hindubekännande kan förrätta sin askspridningsritual.